

Granskning av kommunens kapital i form av gator och ledningar inkl. säkerställd dricksvattenproduktion

Revisionsrapport

Markaryds kommun

KPMG AB

2017-06-12

Markaryds kommun

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	1
2	Inledning och syfte	1
2.1	Revisionsfrågor	2
2.2	Revisionskriterier	2
2.3	Ansvarig nämnd	2
2.4	Granskningsansvarig	3
2.5	Metod	3
3	Iakttagelser från intervjuer och dokumentgranskning	3
3.1	Gator och gatuunderhåll	3
3.1.1	Verksamhetsmål och underhåll	3
3.1.2	Planer och konsekvensbeskrivningar	4
3.1.3	Samordning	5
3.1.4	Bedömning och kommentarer	5
3.2	Kommunens kapital i form av ledningsnät	5
3.2.1	Styrdokument och konsekvensbeskrivningar	7
3.2.2	Verksamhetsmål, statistik, driftsäkerhet och kvalitet	7
3.2.3	Taxa och kostnadsfördelning mellan VA- och skattekollektiv	9
3.2.4	Bedömning och kommentarer	10
3.3	Dricksvattenförsörjning inkl. reservvatten och beredskap	10
3.3.1	Bedömning och kommentarer	11

1 Sammanfattning

I rapporten finns löpande redovisat kommentarer. Denna sammanfattning är mer kortfattad och kan ses som rekommendationer:

- Öka underhållstakten på gatunätet så det på sikt uppnår 4-5 % av ytan. Överväg att ange politiska mål för gatuunderhållet och den ambitionsnivå man vill uppnå.
- Öka underhållet på ledningsnätet och eftersträva på sikt att uppnå en omläggningstakt på 100 år. Idag är omläggningstakten över 200 år! Mål kring förnyelsetakt bör övervägas.
- Prioritera analyser, konsekvensbeskrivningar och styrningsåtgärder på ledningssidan för att få bättre underlag. Som exempel kan nämnas åtgärder för att minska såväl vattenförlusterna som inläckaget som finns på spillvattenledningsnätet.
- Upprätta riktlinjer för ökad transparens när det gäller kostnadsfördelning mellan avgiftskollektiv (VA) och skattekollektiv (gata) i olika samordningsinsatser.
- Hög prioritet bör ges för att på sikt säkerställa reservvattentillgång i Norra kommundelen.
- Se över nuvarande vattenskyddsföreskrifter om de är aktuella.
- Prioritera framtagandet av en beredskapsplan och nödvattenplan för vattenförsörjningen.

2 Inledning och syfte

Revisorerna har i revisionsplaneringen för 2017 uppmärksammat risker beträffande kommunens underhåll av sitt kapital i form av gator och ledningar. Likaså har risker noterats i tillgång till reservvatten och beredskap för avbrott i dricksvattenförsörjningen.

Revisionen upplever att det finns ett behov av att klarlägga ett antal frågeställningar avseende investeringar, drift och underhåll och vad det kan innebära för kommunen i ekonomiskt- och verksamhetsmässigt perspektiv.

Syftet med granskningen är att bedöma huruvida kommunens underhåll är tillräckligt eller om det innebär risker för kommunen i ett ekonomiskt perspektiv.

2.1 Revisionsfrågor

I syftesformuleringen ingår att besvara följande:

- Styrning, ledning och ansvar beträffande underhåll av gator och ledningsnät?
- Statistik och nyckeltal?
- Taxa i förhållande till självkostnad (ingår alla kostnader, rättvisande täckningsgrad?)
- Vilket beslutsunderlag finns? (Finns aktuella underhållsplaner för ledningsnätet?)
- Förnyelsetakten på ledningsnät i förhållande till beräknad livslängd (anslagsutveckling över tid)?
- Dokumentation avseende kort- och långsiktiga underhållsbehov (konsekvensbeskrivningar/beslutsunderlag)?
- Samordning mellan gata/VA vid ledningsgrävningar (skattekollektiv respektive avgiftskollektivet, projektredovisningar)?
- Kostnadsfördelning mellan skatte- och avgiftskollektiv vid samordning enligt ovan?
- Driftaspekter: avloppsstopp, vattenläckor, ovidkommande vatten (inträngning), utläckage (svinn), kapacitet vid reningsverk (miljökrav), Vattenkvaliteten (kvalitetskrav, vattenverk)
- Vattentäkt och reservtäkt (säkerställd produktion?)

2.2 Revisionskriterier

Vi kommer att bedöma med utgångspunkt från:

- Kommunallag
- VA-lagen
- Tillämpbara interna regelverk, policys och fullmäktigebeslut

2.3 Ansvarig nämnd

Granskningen avser kommunstyrelsen.

2.4 Granskningsansvarig

Granskningen har utförts av Kristian Gunnarsson, certifierad kommunal yrkesrevisor.

2.5 Metod

Granskningen har genomförts genom att omfattande relevant dokumentation analyserats. Utifrån dokumentanalysen har fördjupade intervjuer och avstämningar skett med berörda tjänstemän.

Föreliggande rapport har faktakontrollerats av ansvariga tjänstemän.

3 Iakttagelser från intervjuer och dokumentgranskning

3.1 Gator och gatuunderhåll

Gatan består ytligt av en beläggning och därunder en gatukropp, som förutom uppgiften att stabilisera gatan även har ett antal ledningar som "hyresgäster" (elledningar, VA-ledningar, tele- och dataledningar, kabel-TV, fjärrvärme m.m.). Beläggningen skall skydda det större kapitalet, gatukroppen, samt skapa driftsäkerhet i ledningsnätet. Dessutom skall beläggningen givetvis vara ändamålsenlig för trafikens framkomlighet.

Underhållet av gatunätet omfattar åtgärder som avser att vidmakthålla gatunätets funktion och prestanda. Underhållet indelas allmänt i dels förebyggande underhåll dels avhjälpande underhåll (akuta åtgärder). Om underhållet varaktigt brister uppkommer behov av förnyelse/ombyggnad av gatukroppen vilket är väsentligt dyrare än normalt underhåll.

Konsekvenserna av eftersatt underhåll är, förutom kapitalförstöring även ökade samhällsekonomiska kostnader såsom: bristande trafiksäkerhet, halkolyckor för gångtrafikanter samt skador på fordon och förlängda restider.

3.1.1 Verksamhetsmål och underhåll

Sveriges kommuner och landsting beräknar att en asfaltbeläggning i genomsnitt kan ligga i 20 år innan gatan måste läggas om. Spännvidden mellan hög- lågtrafikerade gator har i en utredning bedömts till mellan 15 - 25 år och i en annan till 10 - 30 år. Det innebär att underhållsnyckeln för omläggning av gatornas beläggning inom hela kommunen bör omfatta cirka 20 år. Det innebär att 5 % av ytan bör omläggas varje år för att motsvara den normala förslitningen.

I granskningen framkommer att tekniska förvaltningen inte har några specifika målsättningar för underhållet av kommunens gator, exempelvis vilken omläggningstakt man vill uppnå. Förvaltningen har inte heller någon information/statistik om hur mycket underhållsbeläggning (uttryckt i m²) man lagt om de senaste åren. Det vardagliga arbetet utgår dock ifrån en årlig planering där de mest väsentliga områdena åtgärdas först.

Inom Markaryd kommun uppgår kommunens ansvar till 494 310 m² gator vid utgången av år 2016. Den årliga budgeten för underhållsbeläggning har legat i princip på samma nivå de senaste åren. För åren 2012, 2013, 2015 och 2016 låg budgeten på 2 mkr. För 2014 var budgeten 1,5 mkr. För 2016 fanns en utökad budget med 3 mkr vilket berodde på extra asfaltering i samband med bredbandsutbyggnad. Utfallet för åren har legat strax under budgeterat anslag. För åren 2017 och 2018 uppgår budgeten till 2 mkr.

Eftersom förvaltningen inte kan uppvisa någon sammanställning över ackumulerade värden när det gäller omläggning i m²/år kan vi inte heller räkna ut vilken ungefärlig omläggningstakt kommunen har.

Utifrån kommunens budget för omläggning, d v s cirka 2 mkr kan ändå en grov uppskattning göras. Om kostnaden per m² uppskattas till 200 kr blir den omlagda ytan totalt cirka 10 000 m²/år vilket motsvarar cirka 2 % av den belagda ytan vilket i sin tur är en omläggningstakt på 50 år jämfört med rekommenderade 20 år¹.

Effekten av att långsiktigt ha en lägre omläggningstakt än den rekommenderade är att underhållet skjuts upp och riskerar att bli en fördyrad kostnad för kommunen. När beläggningen inte längre förmår att skydda gatukroppen riskerar denna att skadas. Ombyggnad av gatukroppen bedöms kosta väsentligt mycket mer per kvm i jämförelse med kostnaden per kvm för det planerade underhållet.

Om underhållet eftersätts ett par år och sedan återställs till normal nivå bör inget dramatiskt inträffa eftersom ombyggnadsbehoven inte inträffar med regelbundenhet utan styrs av de olika hot som gatukroppen utsätts för. Läget blir dock extra besvärligt om gatu nätet är äldre vilket är fallet beträffande gatorna i Markaryd. Enligt uppgift är inte gatorna i akut behov av underhåll men intervjuade framhåller att ett extraanslag något år för en större insats skulle vara önskvärt genom att man då skulle kunna "hämta hem" lite av det eftersatta underhållet. Sannolikt skulle också en större insats (större engångsanslag) bli mer kostnadseffektiv.

En annan faktor att ta hänsyn till är huruvida gatuytan ökar, d v s om ansvaret för underhåll ökar och om anslaget justeras utifrån detta. Enligt uppgift är ökningen av gatuytan marginell.

3.1.2 Planer och konsekvensbeskrivningar

Väsentliga inslag i styrningen av verksamheten är förutom budget, verksamhetsplaner och arbetsprogram även normer, besiktningsförfarande och tillståndsbedömning samt system för registrering och bevakning av objekten. Okulärbesiktningar av gator görs enligt uppgift kontinuerligt och förvaltningen upprättar enligt uppgift en beläggningsplan (planering för gatuunderhållet). I dagsläget arbetar förvaltningen med en 1-årsplan där det framgår vilka objekt som är mest prioriterade. Någon mer långsiktig plan för underhållet finns inte i dagsläget.

---

¹ Beräkningen är ett teoretiskt exempel men som sannolikt ligger nära verkligheten.

En stor del av projekterings- och utredningsarbetet görs via inköpta konsulter (särskilt inom VA-området). Ett allmänt problem är svårigheten att rekrytera och behålla specialistkompetens. Tekniska förvaltningen rekryterar för tillfället VA-ingenjör.

3.1.3 Samordning

De största hoten mot gatukapitalet utgörs av ledningsgrävningar, trafikens belastning samt väderberoendet som tjäle och nederbörd som tränger ner i gatukroppen på grund av dålig beläggning. Ledningsgrävning är oftast förorsakat av ledningsproblem vilka kan skapa framtida sättningar i gatukroppen som inte kan observeras vid grävningstillfället.

Gatuavdelningen återställer gatan efter framdragning av fjärrvärme, fiber etc. Samordningen och helhetssynen på vilka insatser som ska prioriteras fungerar enligt uppgift bra idag bra. Aktuella aktörer (ledningsägare) träffas regelbundet, minst två gånger per år, och informerar om pågående projekt och det finns idag en gemensam planering.

3.1.4 Bedömning och kommentarer

Vi anser att förvaltningen på ett tydligare sätt kan redovisa hur mycket underhåll, d v s beläggning som görs årligen. Genom dessa ackumulerade värden och historiska data kan förvaltningen tydligare redovisa hur nuläget är jämfört med vad behoven är och hur det utvecklas på längre sikt. Givet att räkneexemplet ovan är relevant skulle således budgeten för underhåll behöva fördubblas för att man ska hålla jämn takt med förslitningen.

Samtidigt som bättre statistik bör föras över beläggningsinsatserna bör politiken och förvaltningen gemensamt fundera över politiska mål när det gäller gatuunderhållet och vilken nivå man bör ligga på. Vi anser att budgeten för gatuunderhållet bör anpassas till en omläggningstakt som ligger kring 4-5 % per år.

Kommunen kan också överväga att göra en större insats något år för att uppnå en kostnadseffektivitet och stordriftsfördel i insatsen.

Beträffande samordning och informationsutbyte beträffande insatser i gatan förefaller detta samarbete fungera bra vilket är positivt.

3.2 Kommunens kapital i form av ledningsnät

Inom kommunen finns totalt ca 332 km ledningar, varav ca 138 km vattenledningar, ca 108 km spillvattenledningar samt ca 87 km dagvattenledningar. Till detta kommer 3 vattenverk och 3 avloppsreningsverk.

Det är svårt att beräkna livslängden på ledningsnätet. Livslängden anses till stor del bero på miljön som ledningen ligger placerad i, tidigare materialvalspolicy och historiska materialkvaliteter. Avskrivningar görs normalt på 50 år. Kostnaden för att lägga ledning varierar mycket beroende på om det är nyläggning eller lagning samt längden på ledningen och om det är centrumnära mm. Genomsnittskostnad uppskattas

inom intervallet 2-10 tkr per meter. När det gäller att bevara kommunens kapital bedömer de intervjuade kommunens situation som besvärlig eftersom förnyelsetakten varit liten och mest består av akutunderhåll.

I kommunen har påbörjats ett stort arbete med ny översiktsplan. Parallellt med detta ska en VA-plan tas fram där långsiktiga mål och strategier inom VA-området ska formuleras.

VA-avdelningen har inte gjort några egna beräkningar av nyanskaffningsvärdet eller omläggningstakt på ledningsnätet. Nyanskaffningsvärdet för kommunens ledningsnät kan grovt (och sannolikt lågt) uppskattas till ca 664 miljoner kronor (ca 2 tkr per meter). Enligt våra beräkningar förutsätts en årlig reinvestering på ca 13 mkr för att uppnå en förnyelsetakt som motsvarar avskrivningstiden (50 år). En årlig reinvestering på cirka 6-7 mkr förutsätter att ledningsnätet håller i 100 år. En årlig reinvestering på ca 3 mkr blir 200 år o s v.

År	2012	2013	2014	2015	2016
Budget	2 848	3 273	2 608	1 848	3 600
Utfall	1 957	2 657	2 971	241 ²	2 176

Av kommunens redovisning framgår att budget och utfall för förnyelse av ledningsnätet är följande (tkr):

Utfallet sett i genomsnitt under den gångna femårsperioden är därmed cirka 2 mkr per år för saneringar/ledningsförnyelse. För åren 2017 och 2018 finns budgeterat 3,2 mkr för respektive år.

Detta innebär att ledningsnätet i Markaryd, med nuvarande anslag, behöver hålla i cirka 200-300 år ackumulerat. Budgeten för årlig förnyelse skulle således behöva fördubblas för att uppnå en omläggningstakt som på sikt närmar sig 100 år.

I kommunens bokslut för 2016 framgår av kommunstyrelsens redovisning att kommunens VA-nät är i stort behov av renovering. Även nyanslutning ställer krav på kapacitetsökning av nuvarande infrastruktur.

I dagsläget saknar kommunen mål (fastställda ambitioner) när det gäller förnyelsetakten på ledningsnätet.

Under senare år har taxan legat på oförändrad nivå. Enligt uppgift har det inte funnits tillräckligt underbyggda analyser för att hävda att taxan behöver höjas. Intervjuade framhåller att ett sådant underlag behöver tas fram till politiken i form av omläggningstakten på ledningsnätet bland annat. En annan viktig parameter är analyser av det ovidkommande vattnet och det underdimensionerade dagvattennätet.

---

² Lägre takt på ledningsförnyelsen 2015 på grund av pensionsavgång på VA-chefstjänsten, omorganisation samt sjukskrivning.

3.2.1 Styrdokument och konsekvensbeskrivningar

Underhålls- och reinvesteringsåtgärder prioriteras normalt utifrån en långsiktig övergripande underhålls/saneringsplan som revideras och uppdateras kontinuerligt. Markaryds kommun har en åtgärdsplan/underhållsplan i vilken det framgår prioriterade insatser och åtgärder för olika ledningssträckor. Planen sträcker sig fram till 2020. Först med en underbyggd underhållsplan kan ett fullgott underlag erhållas exempelvis beträffande vilka resurser som erfordras.

Vissa kända faktorer finns som påverkar förutsättningarna såsom att dagvattennätet är underdimensionerat och i vissa områden ej utbyggt, att det sker ett omfattande inläckage av ovidkommande vatten (se vidare tabell och kommentar nedan) till spillvattennätet. Av kommunens planering framgår vilka områden som är mest prioriterade och vilka insatser som avses.

Förvaltningen har enligt uppgift brist på "egen" utredningskapacitet, speciellt för långsiktiga och strategiska utredningar avseende ledningsnätet. För mer komplexa utredningar och analyser anlitas konsult hjälp. För det vardagliga underhållsarbetet finns en egen registryrka men ambitionen är att under närmsta tiden anställa ytterligare kompetens för att säkerställa att kunskapen "behålls" i organisationen. Enligt uppgift finns det svårigheter i att rekrytera kompetens och lämplig personal.

I Norra kommundelen pågår vissa analyser och medel ska äskas för att utreda hur vattenkvaliteten kan förbättras. Filmning av ledningar har skett och avsikten är att spola ledningarna under året för att få en bättre vattenkvalitet. Vissa undersökningar görs också om det finns förekomst av grundvatten i Norra kommundelen.

3.2.2 Verksamhetsmål, statistik, driftsäkerhet och kvalitet

Utöver ovan angivna åtgärdsplan (underhållsplan) finns i budgetdokumentet 2017 angivet ett mål (indikator) som handlar om att vattenleveransen till kunderna ska vara säker och robust. Målvärdet som anges är att skillnaden mellan producerad och debiterad vattenvolym ska minska.

Inom VA-verksamheten finns också tjänstegarantier:

- Att vid störningar informera allmänheten i tillräcklig omfattning.
- Att vid längre avbrott i vattenleveransen än 3 timmar mellan 07.00 och 19.00, på grund av driftstörning på kommunens anläggning, anvisa vatten inom 500 meters avstånd.
- Att påbörja åtgärder för stopp i avlopp inom 3 timmar.

I granskningen har vi begärt in statistik för volymer när det gäller renat avloppsvatten, producerad volym samt debiterad volym. Med denna statistik som grund har vi räknat fram mängden ovidkommande vatten samt vattenförlusten de senaste åren.

Verksamhetsmätt och nyckeltal³

	2012	2013	2014	2015	2016
Renad volym i m3	1 811 835	1 184 093	1 548 967	1 585 361	1 257 359
Ovidkommande vatten (inläckage) %	72 %	62 %	68 %	69 %	59 %
Producerad/levererad vattenmängd i m3	760 420	737 799	710 605	689 595	718 568
Vattenförlust (utläckage) %	34 %	38 %	29 %	29 %	29 %
Debiterad vattenmängd m3	501 051	452 762	499 719	489 442	508 653

Av tabellen ovan framgår att det finns ett omfattande inläckage av ovidkommande vatten (förhållande mellan mängd debiterad vattenmängd och renat spillvatten). Det årliga genomsnittet för den senaste femårsperioden ligger kring 66 %. I jämförelse med andra kommuner är nyckeltalet för Markaryds kommun högt⁴. Nivåerna på andelen ovidkommande vatten är delvis en indikator som vittnar om ledningsnätets status. Inläckaget uppstår ofta genom inträngning av vatten från dagvattenledning (underdimensionerade) till spillvattenledning då dessa ledningar ligger i samma rörgrav och att de gamla spillvattenledningarna är otäta. En annan förklaring är felkopplade ledningar. De stora regnmängderna under senare år har sannolikt ökat på inläckaget.

En mindre kommun med relativt sett många enskilda avlopp påverkar nyckeltalet ovidkommande vatten till nackdel för den mindre kommunen. I en större stad slår enskilda avlopp inte igenom på statistiken på samma sätt.

Ersättningsanspråk med anledning av översvämningar har förekommit och förekommer vid kraftigare regn. Ett underdimensionerat dagvattennät är därför av stor vikt att komma till rätta med.

Att minska det ovidkommande vattnet uppges vara ett prioriterat mål.

³ I granskningen har vi fått statistik för de tre vattenverken och reningsverken för sig. I tabellen redovisas de ackumulerade värdena för produktionsenheterna. Beträffande andelen ovidkommande vatten och vattenförlust är detta nyckeltal som räknats fram i granskningen och således inga siffror som kommunen haft tillgång till.

⁴ Motsvarande genomsnittsvärde för Eksjö är 64 % Varberg är 57 %, Växjö 52 %, Värnamo 41 %.

Vattenförlusterna (förhållandet mellan producerad och debiterad mängd vatten) uppgår till cirka 30 % sett som genomsnitt senaste femårsperioden. Vattenförlusten förefaller vara förhållandevis hög. Detta är också angivet som mål att minska (se ovan). En parameter som påverkar vattenförlusten är de spolningar som genomförs i ledningsnätet.

När det gäller vattenläckor har statistik på detta upprättats. Däremot finns ingen historisk statistik på antalet avloppsstopp. Från hösten 2016 har antalet avloppsstopp börjat registreras. Man kan konstatera att antalet vattenläckor uppgår till i genomsnitt cirka 16 per år.

3.2.3 Taxa och kostnadsfördelning mellan VA- och skattekollektiv

Månadskostnaden i Markaryd 2016⁵ för en normalvilla är lägst i Kronobergs län. Markaryd 438 kr/mån medan genomsnittet i länet är 636 kr/mån. Lägsta månadskostnaden 2016 för en normalvilla har Solna och Sundbyberg (271 kr/mån) tätt följt av Stockholm inkl. Huddinge med 282 kronor/månad. Högsta årskostnaden 2016 för samma villa har Högsby kommun med 991 kronor/månad.

Försäljningen av vatten ligger relativt konstant vid en jämförelse över de senaste åren. En ökning kan noteras för de senaste åren (se tabell ovan).

I Markaryds kommun finns enligt uppgift inget dokument (riktlinjer) som reglerar hur och vilken planering som ska finnas för att ianspråkta eventuella överskott i verksamheten. Å andra sidan har inte heller verksamheten byggt upp någon buffert genom de taxeuttag som görs.

Ledningsnätet finansieras av VA-avgifter. Lagstiftningen medför att kommunen inte tillåts överföra medel från VA-kollektivet till verksamhet inom skattekollektivet. Vid samordnade insatser i gatukroppen, dvs när gatukontoret ska återställa gatan vid ledningsgrävning uppges kostnadsfördelningsrutinerna vara att VA-kollektivet bekostar återställning när det handlar om VA-arbeten. I de fall där ny toppbeläggning är planerad sedan tidigare får skattekollektivet betala. Dock framhålls att internfaktureringen fungerar väl och man upplever inte att VA-kollektivet "bidrar" till den skattefinansierade verksamheten. I Markaryd betalar gatukollektivet toppbeläggning vid återställning. Vid nybyggnadsprojekt delas kostnaden. Några nedtecknade riktlinjer om principer för kostnadsfördelning finns dock inte.

För avvattning av allmän platsmark kan huvudmannen ta ut avgift av ägarna till fastigheter inom planområdet. I den mån dagvattenavledningen från allmänna platser inte redan finansieras av skattemedel bör en beräkning göras av kostnaden för avledning av dagvatten från sådan mark. I Markaryds kommun tas avgift ut för avvattning av allmän platsmark.

Vid ledningsflyttningar på grund av exempelvis expansion och nybebyggelse ska kostnaderna fördelas mellan VA-kollektivet och skattekollektivet. Av skriften "*Vatten- och avloppsanläggningar i allmän mark – Utgångspunkter för fördelning av ansvar och kostnader mellan skatte- och avgiftskollektiv*" framgår att om kommunen tar initiativ till att VA-anläggning flyttas ska kommunen ersätta VA-kollektivet om anläggningen är

⁵ Statistik Svensk Vatten, normalvilla "typhus A".

högst 5 år gammal. Om VA-anläggningen är mellan 5 och 15 år gammal delas kostnaderna lika mellan kommunen och VA-kollektivet. Om VA-anläggningen är äldre än 15 år skall VA-kollektivet betala hela kostnaden för omläggningen. I Markaryds kommun finns inget nedtecknat om vilka regler som ska gälla beträffande kostnadsfördelning vid ledningsflyttningar.

VA-verket skall årligen ersätta kommunens kostnader på grund av att den allmänna VA-anläggningen är förlagd i kommunalt förvaltd mark. VA-avdelningen betalar enligt uppgift inte någon sådan avgift.

3.2.4 Bedömning och kommentarer

Vi noterar att verksamheten inte analyserat effekterna av nuvarande och tidigare underhållstakt. Det genomsnittliga anslaget den senaste tidsperioden indikerar att ledningsnätet i Markaryds kommun förutsätts uppnå en livslängd på cirka 200 år. Detta förhållande kan självklart inte anses vara långsiktigt hållbart. Kommunen bör i den långsiktiga planeringen åtminstone eftersträva en reinvesteringstakt som motsvarar en omläggningstakt på 100 år. Mål kring förnysetakten bör övervägas.

På samma sätt som för gatuunderhållet anser vi det vore bra om verksamheten för statistik över den ledningslängd som förnyas så att man kan bygga upp en statistikbas med referenspunkter historiskt och utifrån detta kan bedöma konsekvenser vad gäller behov och taxenivåer på sikt. Ett bättre underlag kan underlätta införandet av en trappstegsmodell för taxan som gör höjningarna mindre kännbara.

Vi noterar att det finns ett omfattande inläckage på kommunens spillvattenledningsnät. Strategiska satsningar för att sänka nivåerna bör genomföras och konkreta mål bör upprättas.

Kommunen har inga dokumenterade riktlinjer för kostnadsfördelning mellan VA-kollektiv och skattekollektiv vid gemensamma insatser/samordningsinsatser. Vi anser att sådana riktlinjer bör upprättas för att säkerställa att VA-kollektivet inte subventionerar skattefinansierad verksamhet. Vidare bör det utredas vilka avgifter som ska tas ut mellan skatte- respektive avgiftskollektivet. Kostnadsberäkningar i dessa avseenden bör göras och erforderliga överenskommelser bör träffas mellan kollektiven.

3.3 Dricksvattenförsörjning inkl. reservvatten och beredskap

Markaryds kommun försörjs idag av vatten från tre vattenverk. Vattnet från dessa tas ut i form av grundvatten i Södra kommundelen (Hylte) och ytvatten i Norra kommundelen (Grönö). Grundvattnet håller en mycket bra kvalitet medan ytvattnet behöver processas genom filtrering och spolning mm.

I Södra kommundelen finns reservvattentäkter genom borrade brunnar som sammantaget har hög kapacitet.

I Norra kommundelen saknas i princip reservvatten med en säkerställd kapacitet⁶. Frågan om reservvatten i Norra kommundelen ska undersökas framgent.

Anläggningarna i form av vattenverken har en tillräcklig kapacitet idag. Även Vattenverket i Norra kommundelen har tillräcklig kapacitet under förutsättning att det inte blir en kraftig expansion i Traryd.

I granskningen framkommer osäkerhet beträffande vattenskyddsföreskrifternas aktualitet och när de senast beslutades.

Markaryds kommun saknar en beredskapsplan för insatser inom kommunala vattenskyddsområden. En sådan plan syftar till att säkerställa att räddningstjänst och saneringsåtgärder i samband med olyckor och liknande hanteras så att grundvatten inom skyddsområdet inte förorenas. Intervjuade framhåller att det likaså behöver säkerställas en stabsberedskap och övningar kring scenariot. Några övningar specifikt kring vattenförsörjning har inte skett.

Beträffande nödvatten finns en regional samverkan för nödvattenförsörjning. Denna regionala plan är framtagen av Länsstyrelsen (Krissamverkan Kronoberg) och är daterad 2016-07-05. Markaryd har en nödvattenplan som anger egna resurser och placering/uppställningsplatser av tankar mm. I denna regionala plan framhålls också vikten av att varje kommun bör ta fram en särskild beredskapsplan för hur ett allvarligt avbrott i dricksvattenförsörjningen ska hanteras.

3.3.1 Bedömning och kommentarer

Markaryds kommun har huvudsakligen säkerställt dricksvatten till medborgarna. Arbete och utredningar för att undersöka hur Norra kommundelen på sikt kan ha en fullgod reservvattentäkt bör ges hög prioritet.

Frågan om säkerställd dricksvattenproduktion är av avgörande betydelse för alla kommuner och bör därför ges hög prioritet även i Markaryds kommun.

Vi rekommenderar att kommunen analyserar och ser över sina vattenskyddsföreskrifter och att de är aktuella.

En beredskapsplan bör tas fram i samverkan mellan aktuella aktörer för att säkerställa hanteringen inom vattenskyddsområden i händelser av olyckor. Likaså bör en lokal nödvattenplan tas fram i händelse av avbrott i vattenförsörjningen.

KPMG, Dag som ovan

Kristian Gunnarsson

Certifierad kommunal yrkesrevisor

---

⁶ Nuvarande reservvattentäkt kräver pumpning och naturlig filtrering vilket inte skulle kunna anses vara en långsiktig lösning och sannolikt innebära restriktioner i vattenanvändningen.